NIEUWS VAN HET Natuurhistorisch Museum Maastricht

Zeer onlangs werd de botanische verzameling van het Natuurhistorisch Museum Maastricht verrijkt met een nieuwe aanwinst. De heer M.F.J. Essers uit Nieuw Bergen schonk zijn vrij omvangrijke herbarium wegens plaatsgebrek thuis aan het Museum. Martijn begon in zijn jeugd met verzamelen, in het begin op schoolse wijze voornamelijk in de omgeving van Maastricht.
Als leerling van wijlen L. Grégoir, wiens herbarium ook tot de kollekties van het Museum behoort, werd hij een uitstekend florist en werd het verzamelen een serieuze zaak. Ook nadat hij Maastricht had verlaten bleef Martijn floristisch bezig waardoor zijn herbarium ook uit Midden- en Noord Limburg materiaal bevat.
Als aktief lid van de Plantenstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg blijft hij gegevens verzamelen (momenteel voornamelijk langs de oevers van de Maas in Noord- en Midden Limburg) en draagt hij zo nu en dan nog nieuw materiaal aan voor het herbarium.
Met deze aanwinst heeft het Museum er een waardevolle verzameling bij gekregen.

Douwe Th. de Graaf

BOEKBESPREKING

Atlas van de Nederlandse Flora. 1. Uitgestorven en zeer zeldzame planten; red. J. Mennema, A.J. Quené-Boterenbrood en C.L. Plate. Amsterdam, Kosmos, 1980. 226 p., krtn., lit. opg., reg. Linnen band, prijs *f* 59,50.

Op donderdag 3 april 1980 overhandigde J. Mennema, hoofd van de afdeling Nederland van het Rijksherbarium te Leiden, het eerste exemplaar van bovengenoemde Atlas aan de Staatssecretaris voor Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk. De vele aanwezigen waren zich ongetwijfeld ervan bewust, dat dit een historisch moment was in de geschiedenis van de beoefening van de Botanie in ons land. Immers, reeds 130 jaar geleden was de wenselijkheid duidelijk geworden om de verspreiding van alle inheemse planten van Nederland in kaart te brengen en was met dit werk ook al een bescheiden begin gemaakt. Een basis en een stimulans hiervoor was uitgegaan van de toendertijd juist gereed gekomen Prodromus, een lijst van plantensoorten, die tot de Nederlandse flora werden gerekend.
Na het verschijnen van flora-atlassen in een aantal ons omringende landen is thans ook de verspreiding van 332 wilde planten in ons land in de vorm van een atlas gepubliceerd. Het verschenen boekwerk is echter veel meer geworden dan alleen een reeks verspreidingskaartjes.

Allereerst worden er, voorafgaande aan de kaartjes, op uitstekende wijze een aantal aspecten belicht, die nauw samenhangen met zowel de plantengeografie als met het tot stand komen van de atlas. Zo komen bijvoorbeeld aan bod: de geschiedenis van het floristisch onderzoek in Nederland, ons land als milieu voor wilde planten en de gevolgde werkwijze ten aanzien van oude verspreidingsgegevens. Ook wordt er nog een uitvoerige toelichting gegeven op het gebruik van de kaartjes. De onderscheiden hoofdstukken, zeven in totaal en ongeveer veertig pagina's omvattend, zijn doeltreffend geïllustreerd met afbeeldingen in tweekleurendruk. Een uitvoerige literatuurlijst besluit deze inleiding.

Een tweede reden, waarom deze atlas zo bijzonder waardevol is, is het feit, dat elk verspreidingskaartje door een beknopte, maar veel informatie bevattende tekst wordt begeleid. Deze vermeldt o.a. de oudst bekende opgave van de soort in ons land, korte beschouwingen over twijfelachtige vindplaatsopgaven, opmerkingen over de oecologie van de betreffende soort en bovendien een uitvoerige bronvermelding. Hoe gedegen de auteurs te werk zijn gegaan bewijst wel de indrukwekkende literatuurlijst aan het einde van de atlas, die ongeveer 750 boeken, artikelen, manuscripten, enz. omvat!
In de tekst staan ook opmerkingen over de toe- of afname, verschijnen of verdwijnen van soorten in ons land. Dit dynamische aspect van de flora wordt in de verspreidingskaartjes op voortref-

felijke wijze tot uitdrukking gebracht door gebruik te maken van tweekleurendruk. Hierdoor is het mogelijk in één oogopslag de verspreiding van de betreffende soort vóór en ná 1950 te zien. Bovendien is bij elk kaartje nog aangegeven in hoeveel uurhokken de betreffende soort vóór 1950 en erna aanwezig is. Dit is erg gemakkelijk voor de lezer, vooral als het aantal uurhokken enkele tientallen bedraagt.

Door toepassing van tweekleurendruk is het mogelijk de verspreiding van een soort in één en dezelfde uurhok in verschillende perioden weer te geven. Met groen is de verspreiding vóór 1950 aangegeven en met een zwart sterretje ná genoemd jaar.

De mogelijkheid om de wisseling in aantal uurhokken in de loop van de tijd te kunnen vaststellen is mijns inziens de derde reden, waardoor genoemde atlas zo bijzonder waardevol is. Hierdoor is het mogelijk dergelijke gegevens snel ter beschikking te hebben bij het nemen van beleidsbeslissingen aangaande natuurwetenschappelijk belangrijke terreinen of gebieden. Het is dan ook voornamelijk om deze mogelijkheid, die de atlas biedt, dat de Minister van C.R.M. het Nederlandse "atlasproject" financieel heeft gesteund.

Deze financiële steun heeft er mede toe bijgedragen, dat dit eerste van de drie te verschijnen delen zo fraai en degelijk uitgegeven kon worden. De prijs is voor een dergelijke uitgave dan ook beslist niet te hoog. De atlas van de Nederlandse Flora behoort als belangrijk naslagwerk in de boekenkast te staan van iedereen, die in de floristiek of in de oecologie van de in Nederland voorkomende wilde planten is geïnteresseerd. Het is te hopen, dat de beide nog te verschijnen delen niet lang meer op zich zullen laten wachten. Ons land zal dan een atlas van de wilde flora bezitten, die zonder twijfel completer is dan alle in de omringende landen reeds verschenen gelijksoortige werken. Het is dan ook een goede zaak, dat er naast de nederlandstalige uitgave ook een engelstalige versie van deze atlas verschijnt.

Het eerste deel van de Atlas van de Nederlandse Flora is al met al een indrukwekkend werkstuk geworden als resultaat van een jarenlange goede samenwerking van een aantal Leidse botanici, die hierbij ook konden steunen op de vele goede amateurfloristen die ons land telt. Ongetwijfeld zal deze atlas ertoe bijdragen dat de floristiek en de oecologie van de wilde planten in ons land de komende jaren veel aandacht zullen krijgen, omdat "verspreidingskaartjes de wetenschappelijke nieuwsgierigheid prikkelen", zoals prof. dr. C. Kalkman, Directeur van het Rijksherbarium, in zijn voorwoord zegt. Dit zal zowel gelden voor personen, die zich beroepshalve bezig houden met de botanie, alsook voor diegenen die dit naast een andere dagtaak uit liefhebberij doen. Aan beide groepen wordt dit eerste deel van de atlas zeer aanbevolen.

J.H. Willems

Fabre, Jean Henri. Insekten; ill. Stephen Lee; inl. D. Hillenius. Amsterdam, Meulenhoff, 1980. 112 p. Meulenhoff Informatief. prijs: *f* 29,50.

Linnaeus, Carolus. Reizen; ill. Stephen Lee; inl. D. Hillenius. Amsterdam, Meulenhoff, 1980. 112 p. Meulenhoff Informatief. prijs: *f* 29,50.

De Fransman Jean Henri Fabre (1823-1915) is bekend geworden door zijn "Souvenirs Entomologiques", beschrijvingen van het gedrag van insekten. Het begrip insekten strekt zich daarbij ook uit tot dieren als spinnen en schorpioenen.

Fabre deed zijn waarnemingen in de directe omgeving van zijn huis in Sérignan, in de buurt van Orange, waar hij de laatste 30 jaar van zijn leven doorbracht. In levendige, uitstekend leesbare verhalen brengt hij verslag uit van zijn onderzoekingen. Zijn werk werd ook in het Nederlands vertaald.

Het boek dat thans verschenen is, is een soort bloemlezing uit de "Souvenirs", die 10 delen vulden. Het is voorzien van fraaie illustraties, die onmisbaar zijn voor wie de insekten niet kent. Maar jammer genoeg blijken de gekozen verhalen niet meer dan uittreksels uit de oorspronkelijke tekst te zijn. Het verhaal van de schorpioen bijvoorbeeld wordt van 13 bladzijden samengeperst tot 3. Door deze behandeling is een groot deel van de charme van het origineel verloren gegaan. Wie deze uitgave in handen krijgt en zo in Fabre geïnteresseerd raakt zal zeker diens oorspronkelijke werk willen lezen.

De hoofdstukken over insekten worden voorafgegaan door een levensbeschrijving en besloten met een verklarende woordenlijst, een register en een literatuurlijst.

In een soortgelijke uitgave verschenen de dagboeken van Linnaeus, geschreven tijdens zijn reizen naar Lapland, Öland en Gotland. Ook hierbij maakte Stephen Lee mooie tekeningen, die verhelderend werken bij het lezen van de tekst. Wie niet goed bekend is met het werk van Linnaeus doet er verstandig aan eerst - achter in het boek - het hoofdstuk van W.T. Stearn te lezen over "Het Linnaeaanse classificeringssysteem". De Proloog geeft een levensbeschrijving. De verdere tekst is - net als de hiervoor besproken uitgave - een selectie.

Volgens het voorwoord wordt het werk van Linnaeus in zijn land tot de literatuur gerekend. Wie verwacht dat de dagboeken zich als een roman laten lezen zal teleurgesteld worden.

De tekst is nogal verbrokkeld en bestaat voor een groot deel uit het vermelden van vondsten. Niettemin komt men zo nu en dan ook aardige bijzonderheden over plaatselijke gebruiken tegen. In ieder geval maakt ook deze uitgave nieuwsgierig naar de oorspronkelijke tekst. Verklarende woordenlijst en literatuur opgave ontbreken evenmin.

F.D.